Ett genmäle af Professor Hjärne

Author(s): Harald Hjärne and D. D.

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 1 (1899), pp. 311-316

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3436883>

Accessed: 27-06-2016 06:48 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

uppvisa det oberättigade i arbetsgifvarnes åtgärd. Han söker visa, att fruktan för s. k. storstrejk i och för politiska syften är ogrundad, enär storstrejker äro ekonomiskt utförbara och partiella strejker för politiska syften ej hafva åsyftad verkan. Han reducerar därför talet om storstrejk till ett välklingande men meningslöst slagord, behöfligt för folkledare för att kunna samla massorna.

Emot denna uppfattning må först framhållas, att H. förbisett, att en politisk storstrejk väl först sättes i scen efter långvarig och klok förberedelse. Dit hör bl. a.: att arbetarne samlat stora enskilda besparingar — att fackföreningarnes kassor vuxit till betydliga belopp, hvarför naturligtvis erfordras att andra slags strejker under en längre tid förut undvikas — att betryggande utsikter om bidrag från utlandet vunnits o. s. v. Dessutom behöfver storstrejken ej anordnas samtidigt öfver allt — den kan anställas successive, därvid den farligaste tiden för hvarje yrke eller näringsgren, såvidt möjligt är, väljes.

Men antag, att H. hade rätt däri, att en simultan storstrejk ej kunde vara så lång tid, att politiska mål därigenom kunde nås, och att partiella strejker aldrig kunde hafva dylik verkan — innebär detta förhållande något talande motiv för arbetsgifvarne att afhålla sig från sina bemödanden att söka förekomma strejker för politiska syften? Den skada, som storstrejken åsyftar att göra, den kan i många fall åstadkommas på jämförelsevis kort tid. Och slutligen bör kanske ej förbises, att huru goda föresatser ledarne af en storstrejk än må hafva att hålla strejken inom laglighetens ramar, så föreligger alltid fara för, att dessa föresatser ej kunna genomföras, utan att storstrejken leder till våldsamheter, hvilkas omfattning och verkningar ej kunna öfverskådas.

Endast ifall H. egde att erbjuda garantier för, att talet om storstrejk blott är ett tomt slagord — ja då betyder hans invändning något. Men skulle H. verkligen vilja ikläda sig det ansvar, en dylik garanti innebär?

D. D.

Ett genmåle af Professor Hjärne.

I denna tidskrifts senaste häfte har en »synnerligen framstående arbetsgifvare», som likväl icke ansett sig böra utsätta sitt namn i denna polemik emot namngifne misshaglige författare, haft hvarjehanda att anmärka emot mitt föredrag om »Norrlands arbetarfråga». Med anledning

däraf ber jag att få meddela några förklarande tillägg, likväl utan allt anspråk på att omvända den, som redan så grundligt lefvat sig in i ett annat åskådningssätt.

Till en början vill jag upplysa (eftersom det talas om doc. Hildebrand såsom min »lärjunge»), att doc. Hildebrands skrift tillkommit utan något slags samråd oss emellan, och att jag ej ens hunnit läsa denna skrift förr än efter mitt föredrag. Orsaken, hvarför jag tog till orda, har jag vid tillfället tydligen angifvit och behöfver därför icke här upprepa. Det är fullkomligt falskt, att jag velat »uppmäna till strid» eller »predika det socialekonomiska kriget». Den till mig ställda uppfordringen, att jag »bör vara människa och såsom sådan tänka på det lidande striden medför», förefaller mig för öfrigt något besynnerlig just från det håll, där man hotat och hotar arbetarskaror med vräkning, så framt de ej afsvärja vissa förbindelser och bekännelser. Att ett sådant förfarande med skäl kan benämnas »socialt krig», torde knappast en lugn iakttagare kunna neka.

För min del har jag blott konstaterat utfärdandet af denna krigsförklaring, hvars formella legalitet jag uttryckligen erkänt. Däremot har jag tillåtit mig att uttala den önskan, att det pågående »sociala kriget» måtte »få en för båda parterna lyckosam och hedrande afslutning», — särskildt med hänsyn till vissa yttre faror, som jag antydde i slutet af mitt föredrag, och som synas mig vida betänkligare för landet i dess helhet än hrr arbetsgifvares besvärligheter med den inhemska socialismen. Om arbetsgifvarne, som till en del icke aktat för rof att införskrifva utländska arbetare, i sin ifver lämna sådana faror ur sikte, så är det åtminstone för mig omöjligt att fatta någon hög tanke om vare sig deras framsynthet eller deras patriotism. Om fredsvillkoren i detta särskilda fall har jag med afsikt undvikit att närmare yttra mig.

Den »synnerligen framstående arbetsgifvaren» har i förväg enskildt (genom en tredje person) meddelat äfven mig de af honom nu anförda argumenterna emot fackföreningsrörelsen. Jag ville likväl ej inlåta mig på att bemöta dem i mitt föredrag, dels emedan jag ansåg tillfället mindre lämpligt för en sådan detaljdiskussion, dels emedan jag fruktade att därvid göra mig skyldig till någon ofrivillig indiskretion. Arbetsgifvarens bref innehöll nämligen i sammanhang därmed vissa faktiska upplysningar, som enligt hans förmenande icke egnade sig för offentligheten, men som icke alltid så lätt och klart kunde skiljas från den resonnerande framställningen.

Ej heller nu finner jag något skäl för handen att vidlyftigt debattera frågan om fackföreningsrörelsens faror för det norrländska affärlifvet.

Jag har aldrig bestridt dessa faror och hyser ingen vidskeplig förtröstan till fackföreningsrörelsens förmåga att ens i sin högsta utvecklingsform undvika alla missgrepp. Jag har inskränkt mig till att säga, att »så länge fackföreningarna hålla sig till det ekonomiska stridsfältet, ligger i denna utveckling ingen fara för affärslivets säkerhet och bestånd.» Jag förbiser ingalunda, hur svårt det kan vara för fackföreningarna att noga iakttaga detta villkor, att tillämpa rätt förstådda ekonomiska synpunkter och inga andra ¹.

Min utgångspunkt är en helt annan än vare sig kärlek eller hat till fackföreningsrörelsen. Jag anser, att eftersom denna rörelse nu en gång nått äfven våra stilla bygder, så måste man också hos oss räkna med denna faktor i vårt sociala lif och ej försmå att tillgodogöra sig de erfarenheter, som dess historia i andra länder har att bjuda. Den pålitligaste erfarenheten härvidlag är den, att arbetsgifvarne icke, ej ens med en i deras intresse »klassmedveten» statsmakts tillhjälp, visat sig kunna i längden med tvångsmedel undertrycka arbetarnes organisationer, men att de genom sina egna organisationer varit i stånd att uppställa en motvikt till sin förmån i klasskampen. Hvem skulle icke helst önska, att klasskampen aldrig funnes till? Men denna önskan är lika fåfänglig som förhoppningen om den eviga freden emellan folken. Så länge det »sociala kriget» är ett faktum i den mänskliga tillvaron, är ingenting annat att göra än att rätta sig efter dess gifna villkor, att åtminstone ej förnedra statsmakten, hvars uppgift är af högre art än så, till ett partiredskap i klasskampen, att så vidt möjligt i förekommande fall genom fredliga underhandlingar fördröja krigsutbrotten och till en viss grad »humanisera» de användbara maktmedlen. Ej blott »humaniteten», utan äfven klokheten bjuder, att hvardera parten erkänner motståndarens egen maktorganisation och ej förspiller sin kraft på fåfänga försök att påtruga honom någon annan. Att angripa arbetarnes föreningsrätt med ekonomiska (om också juridiskt tillåtna) maktmedel synes i våra dagar vara allt annat än en god affär.

¹ D. D. har ej kunnat finna någon annan utväg att uppfatta mina ord än den förmodan, att jag måtte »vara obekant med hvad det kostat England att skapa sina numera till stor del utmärkt väl organiserade och ovärderliga fackföreningar». Jag är i själfva verket så litet »obekant» därmed, att jag mycket väl vet, att ännu på allra sista tiden de engelska fackföreningarna genom okloka strejker vållat landets industri svåra skador. Den engelska fackföreningsrörelsen är nämligen lika litet som någon annan mänsklig inrättning ett mönster af förträfflighet. Huruvida det under alla omständigheter är »förståndigare» att »fordra statens medverkan» för fackföreningarnas uppfostran, därom kunna ändå meningarne vara delade — åtminstone om man ej vill obetingadt svära på Schmollers och andra tyske lärofäders yrkanden, som ännu ej blifvit bekräftade af erfarenheten.

»Sundsvalliternas» s. k. »kamp mot socialismen» kan svårligen imponera på andra än dem, som låta skrämman sig till ungefär hvad som helst af ett hemskt ord. Socialismen såsom politiskt parti bekämpas bäst med politiska medel, som ju ej stå arbetsgifvarne såsom sådana till buds. Staten kan genom lämpliga reformer (rösträttens utsträckning, den allmänna värnplikten, ett medborgerligt undervisningssystem, o. s. v.) hindra, att arbetarne afsöndras från det öfriga folket såsom ett rent af samhällsfientligt klassparti. Framför allt kan staten i den vägen uträtta mycket negativt genom att obarmhertigt vägra sin medverkan till andra klassintressens oskäligen främjande på arbetarnes bekostnad. Men att alldeles utrota det socialistiska klasspartiet torde nu för tiden vara fruktlös möda, så mycket mer som staten ju måste ha fördrag äfven med andra mer eller mindre moderna klassintressen.

Arbetsgifvarne taga sig utan tvifvel vatten öfver hufvudet, om de våga sig på ett problem, som ej ens statsmakten kan utan rest lösa. Genom sina klumpiga påtryckningsmetoder kunna de blott göra socialismen ännu kärare för de ekonomiskt beträngda massorna och sålunda försvåra statens uppgift att politiskt förbinda de olika samhällsklasserna till hela fäderneslandets bästa. I fråga om arbetskonflikterna motverkas socialismen jämförelsevis säkrast, om de rent ekonomiska intressena så nyktert och klart som möjligt betonas, om den politiska bekännelsen å ömse sidor helt enkelt ignoreras, om allt öfverflödigt vädjande till vare sig den samhällsbevarande eller den radikala sentimentaliteten undvikes.

Den »synnerligen framstående arbetsgifvaren» har ej kunnat »bli klok» på denna min »uppfattning af socialismen» eller, rättare sagdt, min åsikt om det antisocialistiska stridssättet. Han kan ej förstå, att man på samma gång kan ogilla socialismen och ändå vänta sig föga gagn af socialisternas »personliga utdrifvande». Han kan därför »icke undkomma den tanken», att jag »sett allt för litet af det verkliga lifvet»¹. Men äfven om han själf måhända sett mer däraf, så röjer han dock en märkvärdigt sangvinisk tillförsikt, då han tilltror sig och de andra arbetsgifvarne att »gent emot en organiserad socialism möta våld med våld», liksom de ock förmena sig »ha hejdat fackföreningsrörelsen» och sålunda »vräkt undan det element, som hindrat försonlighetsprincipen att göra sig gällande».

¹ D. D., som ej heller »lyckats fatta» hvad jag sagdt om socialismens politiska bekämpande, tillgriper en mycket enklare förklaring. Han menar, att jag »glömt bort» just hvad han själf ej »lyckats fatta», då jag längre fram talar om socialismens aflägsnande ur fackföreningsrörelsen. För D. D. existerar således ingen skillnad emellan politiska och sociala synpunkter.

Det låter, som om man hörde själfva Bismarck tala, och ändå gick han ganska klen i land med sin kamp emot socialismen. Det fordras verkligen en viss teoretisk naivitet för att tro »Sundsvalliterna» om bättre framgång än den store järnkanslern. Det vore kuriöst att få veta, hvilka maktmedel de äga för att hindra de ur fackföreningarna »utdrifne» socialisterna att hemligen vidmakthålla och så mycket kraftigare utveckla sina en gång knutna förbindelser med sina mot »föreningstväranget» skyddade meningsfränder. Vilja arbetsgifvarne dessutom nödvändigt hålla på »patriarkalismen» trots all energi i klasskampen, då måtte vederbörandes kunskap om »det verkliga lifvet» erbjuda alldeles ofantliga maktresurser. Det heter, att »mången arbetsgifvare, som hittills visat intresse för sina arbetare, hädanefter ej anser sig behöfva göra det», så vida »patriarkalismen» faller i vanhäfd, — liksom arbetsgifvarnes rent mänskliga intresse för sina arbetares välfärd ovillkorligen skulle betingas af de senares underordnade ställning äfven utom själfva arbetet. Men hur kan ens det »patriarkaliska intresset» äga fortfarande bestånd i förening med nu anlitade kraftåtgärder? Bismarck, som ju var en uppriktig och stolt natur, tog sig åtminstone inga gemytliga patriarkfasoner, då han drog i fält emot sina socialistiska »riksfiender».

Emellertid få vi väl se, hur det går med den stora Sundsvallsstriden. Arbetsgifvarne torde i alla händelser bli rikare på erfarenheter af »det verkliga lifvet». De kunna då så mycket lättare sätta sig öfver dem, som »ligga på sin soffa och studera fackföreningsrörelsens historia». Det är alltid obehagligt för »det verkliga lifvets» män att resonnera med oerfarne professorer, — så vida ej de senare undfallande, försiktigt och tacksam samt böja sig för den praktiska tvärsäkerheten.

Harald Hjärne.

Öfvanstående genmäle är visserligen till större delen riktadt mot innehållet i de bref från en norrländsk arbetsgifvare, som voro införda i tidskriftens femte häfte. Men det innebär jämväl några anmärkningar emot undertecknad, som jag anser mig böra besvara.

Professor Hjärne klandrar, att nyssnämnde arbetsgifvare »icke ansett sig böra utsätta sitt namn i denna polemik emot namngifne misshaglige författare.» Detta klander är visserligen riktadt mot ifrågavarande arbetsgifvare, men denna har med denna sak icke haft det ringaste att skaffa. Det var jag, som anhöll att få offentliggöra brefven, och det var jag, som

på eget ansvar införde desamma utan underskrift, hvilket berodde på att deras egentliga betydelse låg i, att de uttryckte uppfattningen hos tongifvande arbetsgifvare. Att brefven innehöllo en kritik af professor H:s uppfattning af den norrländska konflikten, och att detta uttryckligen uttalades, innebär enligt min uppfattning ingalunda, att professor H. vore en för brefskrifvaren misshaglig författare, lika litet som jag haft skäl att antaga, att de författare, mot hvilka prof. H. i historiska, politiska, ekonomiska, kulturella och andra frågor polemiserat, skulle vara professor H. misshaglige. För öfrigt hade det förhållandet, att ett af brefven, försedt med brefskrifvarens namn, blifvit professor H., enligt hans eget erkännande, delgifvet, innan han höll sitt föredrag, bort afhålla honom från att misstänka, vare sig att brefskrifvaren önskat uppträda under skyddet af någon anonymitet, eller att han betraktat prof. H. såsom en honom misshaglig författare. Om, såsom jag hoppas, tidskriften från arbetarehåll erhåller en redogörelse för arbetarnes uppfattning af den norrländska konflikten, skall äfven detta bidrag införas anonymt, blott med angifvande af att det härrör från en representativ arbetare, såvida författaren ej uttryckligen fordrar att hans namn utsättes.

Hvad angår de anmärkningar, som prof. Hjärne i förbigående framkastat mot min anmälan af hans broschyr, så synas mig dessa icke vara af den art, att de från min sida påkalla något svaromål.

D. D.